Ч. 114 (13.659). Львів, пятниця 4. травня 1934. Pocztową opłatę opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і долар. Франції, Голандії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

НУЖДА НА СЕЛІ.

Пишуть нам з Заліщиччини:

Весна в цім році на південнім Поділлі почалася надзвичайно рано. В другій половині березня почались уже весняні роботи і до травня вони покінчені. Озимина вийшла зі зими слабо, миші виїли дуже багато; є села, де майже всі пшеничні поля треба було переорати. Морозні вітри багато пошкодили, особливо житам; решти доправляє посуха. Урожай овочів заповідається гарно.

З огляду на вчасну весну і загальну нужду видно надвишку робочих рук на селі. По дворах платять 50—60 сот. денно на своїх (себто робітника) харчах і то дорослому робітникові за 12 годин праці!... А тих, що зголошуються до праці є так багато, що їх попросту не приймають, бо кажуть, що і 50 сот. нема звідки заплатити.

Страшний прояв кризи!

Р. К.

——o——

Криваві демонстрації у Франції.

Барикади в Парижі.

ПАРИЖ, 2. 5. ПАТ. Робітниче свято 1. травня в Парижі перемінилося на повстання комуністів. Справді не всі робітники страйкували, бо лише одна третина. Комуністи уладили великий мітинг на передмістю Парижа Зенсен, а на вулицях робітничої дільниці збудували барикади. Поліція здобувала їх від самого ранку і щойно по кількагодинній завзятій боротьбі здобула барикади. Тоді комуністи поховалися до домів, звідкіля обстрілювали далі поліцію. Поліція з тяжким трудом здобувала дім за домом і щойно пізним вечором опанувала ситуацію. Прикладами крісів довелось розбивати двері. У здобутих домах перевела поліція основну ревізію. На дахах розміщено поліційні сторожі, які внеможливили втечу комуністів. На вулицях не залишилася ніодна ліхтарня. Всі вікна в домах повибивані. На вулицях повно розкинених меблів, кухонного начиння і пляшок від пива, якими комуністи жбурляли на поліцію. Поліція арештувала багато комуністів. В містечку Іврі арештували комуністичного посла. У Сен Дені обкидали камінням трамваї. Відбулися численні арештування. В Офранвіль маніфестанти повиривали кількадесять телеграфічних стовпів. Дійшло до бійки між соціялістами і комуністами. Є кількадесять ранених. В Анжер демонстранти кинули слізні бомби між учасників віча, яке скликала права партія. Підчас бійки зранено комісаря поліції. Один поліціянт помер. І тут теж відбулися численні арештування.

Американський католицький священик на місії в Москві.

НЮ ЙОРК,, 15. квітня. (Вл. кор.) Тижневик „Бруклин Теблет" містить депешу з Берліна про діяльність американця, католицького священика Леопольда Бравна, в більшовицькій Москві. Депеша каже, що там є епископ-монах чина Августинів з Франції, о. Неве, апостольським адміністратором над одною французькою католицькою церквою і двома польськими. о. Бравн, що був перед тим професором в католицькій колеґії у Вустер, Масс., править Службу Божу у французькій церкві і має кожного дня повно людей, а в неділі церква переповнена не лише католиками, але і російськими православними. о. Бравн має дозвіл від совітського уряду бути там шість місяців, після чого надіється дістати продовження дозволу. Він виходить на вулиці у священичому убранні і це викликує загальне зацікавлення, тимбільше, що він є монахом.

Телеграма каже, що на Великдень московські безбожники підготовили при допомозі уряду велику протирелігійну кампанію, до якої найняли 10.000 аґітаторів. Безбожницьку пропаганду ведуть при помочі фільм, промов і вистав під опікою Російського Наукового Товариства.

2.000 осіб зімліло.

БЕРЛІН, 2. 5. ПАТ. Вчора від ранку надїжджали до Берліна безнастанно надзвичайні поїзди з делеґаціями з цілої держави. Передполуднем організації молоді і дітей заповнили народній парк у Берліні, а звідси перейшли вулицями міста. Зате головне державне свято праці відбулося на велитенській площі Темпельгоф біля Берліна, де зійшлося понад півтора міліона людей. В год. 4-ій пополудні приїхав самоходом канцлер Гітлер і засів на великій трибуні з членами уряду та дипльоматичним корпусом. Здовж дороги, якою переїздив канцлер на довжині 10 км. стояли штурмовики. Канцлер виголосив промову на тему внутрішньої і закордонної політики. Гавив невдоволених господарською політикою уряду та його боротьбою з безробіттям. Народні соціялісти свідомі, що життєвого рівня німецького народу не можна вдержати бюрократизацією господарського життя. І тому приватна ініціятива мусить продовжувати почини уряду. Уряд не думає спирати свого авторитету на гарматах і скорострілах, тільки на довір'ю суспільности. Перебираючи перед роком владу національні соціялісти довели до обєднання німецької нації. Національні соціялісти знають, що не всі громадяни стали національними соціялістами. Німецький нарід не знає почуття помсти і не бажає вілкої здобичі. Хоче простягнути руку до згоди з кожним народом. Одначе до останку сил буде боронити своїх прав до життя перед кожним. Підчас тієї маніфестації кружляли над Темпельгофом численні ескадри літаків. З причини спеки 2.000 осіб зімліло.

Розпука Л. Троцького.

ПАРИЖ, 2. 5. ПАТ. Троцький попав у розпуку тому, що ніяка держава не хоче дозволити йому на побут на своїй території. Тому французький уряд його інтернує, хіба що якась держава згодиться до 48 годин на азиль для Л. Троцького. Троцький імовірно зі страху перед атентатом їздить від гостинниці до гостинниці в околиці Парижа з дружиною і приватним детективом. Після виїзду з віллі у Барбісон Троцький не спав довше, як одну ніч.

Ґенеральний страйк в Еспанії.

МАДРИД, 2. 5. ПАТ. У Барселоні і Мадриді застрайкували всі робітники. Навіть заведення прилюдного вжитку не працювали. Ресторани і склепи були замкнені. Вийшов лише урядовий щоденник. Службовики телеграфічного і телефонічного уряду страйкували також. Без інцидентів з поліцією також не обійшлося.

Димісія віцеканцлера Фея.

ВІДЕНЬ, 2. 5. ПАТ. Президент Міклас приняв димісію віцеканцлера Фея, який обійме провід міністерства безпеки. Віцеканцлером призначив президент кн. Штарембеpґа.

Мораль

у міжнародніх взаєминах.

(Кореспонденція з Нюйорку.)

Нюйорк, 21. квітня 1934.

Існує у Вашинґтоні Фондація Карнеґія для Міжнародного Мира і Закордонної Політики. Минулого тижня оголосила вона звіт зі своїх помічень над ріжними міжнародніми мировими договорами і ґарантіями. Ґарантії розтягаються від зречення воєнних кроків до наладження міжнародніх непорозумінь при допомозі заповіту Ліґи Націй та пакту Кельоґа Бріяна аж до двосторонної заяви про ненапад.

Державні мужі і світові політичні провідники признають, що всі ці „мирові" договори не є вдоволяючі. Разураз появляються нові погрози війни, а перед у них веде Франція, яка для себе домагається „забезпеки" від інших держав у виді ціни за уступства в обмеженні зброєнь. Д-р Джеймс Бравн, один із членів управи згаданої фондації твердить, що всі ці мирові інструменти не осягають своєї цілі, бо держави, що їх підписують, не мають на думці того, що підписують, а якісь інші, закриті цілі.

Майже одночасно з оповіщенням фондації Карнеґія для Міжнародного Мира появилася на книжковому ринку праця Р. Б. Мовата, професора з Оксфорду в Англії, під наголовком „Прилюдна і приватна мораль". Коли би так проф. Мoват був членом названої фондації, то можнаб було підозрівати, що між фондацією і ним є якесь порозуміння. Коли звіт фондації стверджує явище, то книжка Мовата пояснює звідки воно береться. Він приходить до висновку, що у світі нема поступу у властивому значінні слова, не зважаючи на безупинні перехвалки, або пропаґанду, ведену самими державними урядами. Коли мова про поступ, то проф. Мoват кладе як передумову поступу мораль. І коли дивитися з тієї точки на поступ, то можна сказати, що в цій справі були і бувають від кількох століть важкі розчарування.

Ходить головно про прилюдну мораль, яку практикують держави, уряди і нації. Автор стверджує, що у справах прилюдної моралі люди дійшли до переконання, що вона цілковито ріжниться від приватної моралі. На ділі існують тепер у цілому світі два моральні кодекси: один для приватних одиниць, а другий для держав. Ці два кодекси мають великі розбіжности і вже тепер видатні одиниці бачать що так далі не може бути і один з моральних кодексів мусить бути усунений. Колиб так сталося, що більше риґористичний кодекс приватної моралі мусить уступити перед дуже плинким кодексом прилюдної моралі, тоді прийде упадок і приватної моралі, а коли це станеться, тоді довершиться упадок західної цивілізації. Це, одночасно, буде остання з цілої низки революцій, які постепенно підкопують, а вкінці цілком знищать солідну будову людської величі.

Найбільше траґічною рисою невдач в епохальнім 1933-ім році є те, що цивілізоване людство зуміло взяти під свою контролю все, крім самого себе. Контроля над силами природи дійшла майже до досконалости. Людська вдача не то, що не вміє контролювати сама себе і шукати за кооперацією одних з одними, а навпаки, вишукує якнайбільше противенств.

Опісля Мoват з професорською відвагою мораліста каже, що такі відносини у світі витворили державні уряди, які тепер є контрольорами моралі. Дальше послідовно доказує, як ці уряди є безморальні. Найбільше моральна приватна одиниця, коли стане на чолі держави, цілком нехтує в прилюдних справах засади приватної моралі і допускається „в імени держави" найбільше неморальних вчинків, нащеб не належало до його обовязків. Убивства, підпали, викликування воєн, віроломства, підступи, ошуканства і т. п. злочини вважає державний муж за щось звичайного, бо цього вимагає „інтерес нації".

Заломання міжнародньої моралі почалося з часу, коли держави приняли засаду своєї суверенности і присвоїли собі право найвищого авторитету в укладанні законів. Суверенність коначе вимагає такої незалежности, щоби ніхто не мав права вмішуватися до „внутрішніх справ" нації чи держави.

Розвиток ідеї суверенности як найвищого поняття незалежности пішов у напрямку неморальности. Тому, що ніхто державі не сміє звертати уваги, що і як вона має робити, державний уряд нераз придумує спеціяльні закони, на підставі яких може йти всупереч цивілізованій моралі, отже загально тепер принятій християнській моралі. За тим слідує аморальність у міжнародніх зносинах.

Історично представляє проф. Мовaт цю безморальність держави як останки з поганських часів. Головно виказує, що грецькі держави, або старинна Греція як цілість, була значна з дуже слабих моральних підстав. Зате римську державу представляє автор як строго моральну і наводить на це приклади. Це не значить, щоби старинна римська імперія не була брутальною і не вживала насильства, але, як вживала, то не старалася оправдувати цього якимсь закритим інтересом держави чи нації.

Навіть і середновіччя не було таке безморальне у міжнародніх зносинах, якби дехто хотів думати з теперішности. Традиція, що папа є духовним батьком усіх народів, мала свої добрі сторони, бо володарі мусіли дивитися на те, чи засоби, якими вони послугуються, не йдуть у розріз з християнськими засадами. Аж як прийшла реформація і настала засада „Чия религія, того закон", тоді монархи протестантські проголошували закони так, як їм хотілося, а за ними пішли і монархи католицькі, щоби похвалитися, що вони також незалежні суверени.

Відомий зі своєї безморальности у прилюдному діланні був Наполеон. Коли після його поразки прийшов до сили „Святий Союз" у 1815 році, зложений з австрійського, німецького та російського монарха, то цей союз приняв засаду поступування на підставі християнської моралі і це було зазначено на самому вступі. Слабою стороною Святого Союзу було те, що не було його спільного органу і тому він скоро розпався. Але його недостачі послужили за вказівки для автора завіту Ліги Націй, тобто американського президента Вільсона і тепер створено секретаріят Ліги та унормовано способи поступування одних держав супроти других.

Найбільшим нещастям теперішніх часів вважає автор поширювання ненависти. Ненависть розбуджує нетолеранцію навіть до істнування одного народу поруч другого, а з тим і одної одиниці поруч другої. За тим іде безупинне недовіря одних до одних і бажання перехитрити свого сусіда.

Автор дає на всі згадані недомагання одну раду, а то: каже, що державні мужі мусять здобутися на відвагу і в прилюдному житті послугуватися строго моральними засадами так само як і в приватному. Іншими словами: Коли прийде на денний порядок якась міжнародня справа, кожний уряд має запитати себе: чи вона сама собою є моральна і чи дана держава має моральний обовязок її вирішувати.

Патріотизм треба толкувати як любов і посвяту для свого народу, як почуття, що облагороднює і вивищує членів народу, і як таке, що приневолює добро чинити свому ближньому.

Коли наука перейметься приверненням тих засад у практичному житті, то за нею підуть і державні мужі. Щойно тоді можна буде говорити про справжню міжнародню мораль, на якій вдасться збудувати новий міжнародній лад. Так міркує проф. Мовaт у кінцевому вступі своєї книжки.

С. Демидчук.

ТРІВОГА КИТАЮ.

ЛЬОНДОН, 2. 5. ПАТ. Китайський посол у Льондоні попрохав вияснення від міністерства закорд. справ щодо промови мін. Саймона, який у палаті громад заявив, що Японія має спеціяльні права в Китаю і ними не поділиться з іншими державами. Китайському послові вияснили, що мін. Саймон мав на думці більші привілеї які за основі міжнародніх і спеціяльних умов має Японія. І так Японія має спеціяльні привілеї на полудневоманджурській і східно-китайській та інших залізницях. Крім того експльоатує деякі простори в Манджурії та в Китаю. Посол вдоволився такими вияснецями.

Чеська оцінка поїздки Барту.

(Від власного кореспондента.)

Прага кінець квітня 1934.

Сталося, як ми припускали. Чехословацька преса взялася за оцінку результатів варшавських відвідин Барту аж після того, як відбулася його візита в Празі. Досі, як ми вже на це звернули увагу, чехословацька преса оцінювала висліди варшавських відвідин Барту дуже стримано, обмежуючись переважно до цитування голосів чужої преси, головно ж французької. Але як лише Барту в суботу в полудне покинув Прагу так уже недільні видання чехословацької преси розписалися ширше не тільки про празьку, але і про варшавську його поїздку. Зі всіх цих голосів чехословацької преси вибираємо лиш один, але на нашу думку найбільш замітний. Є це голос одного із найкращих чеських журналістів д-ра Борського, колишнього чехословацького дипльомата, отже публіциста, який в оцінці міжнародніх питань має відповідну рутину і досвід.

В празькій „Народній Політиці" з неділі, дня 29. квітня д-р Борський в статті „Здогади про висліди" робить підсумки празьких та варшавських відвідин Барту ось як

Дати оцінку вислідів празьких відвідин Барту не важко. Те, що Барту сказав у Празі журналістам, вповні вичерпує зміст празьких нарад.

У Празі оба міністри говорили лише про европейські справи, а тому не обговорювали найважнішого нині питання світової політики, себто проблеми Далекого Сходу.

Темою празьких нарад були передовсім середньоевропейські питання. В аналізі цеї проблеми йшло головно про те, щоби в дальшому відношенні до Італії найти такий шлях, який давав би можливість зближення з Італією і який тим самим не допустив би до витворення в середній Европі двох суперницьких бльоків.

Далі було в Празі сконстатовано, що балканський пакт не тільки, що не йде в розріз з головними напрямними політики Малої Антанти, але навпаки, він її ще підсилює і таким чином цей пакт є в цілковитій згоді з політикою Франції.

Дуже важним предметом празьких розмов була співдіяльність дунайських держав з іншими заінтересованими державами. Це торкається теж і питання Східньої Европи, цебто Польщі та СССР

Само собою, що був теж із Праги зроблений поклін у бік Союзу Народів та в бік конференції розброєння.

Аналіза всіх цих питань — каже д-р Борський — цілком ясно підтвердила повну згоду між Францією і Чехословаччиною, бо „де є добра воля до такої згоди, там найдеться і шлях до неї". (В чий город цей камінчик? — прим. наша).

Куди складніші були варшавські розмови. Про них пише чеський публіцист дослівно таке:

Чехословаччина це держава, яка не хоче нічого більше, як тільки задержати своє і в мирі та спокою уживати свого обновленого державного життя. Тому то ЧСР думає і працює лише для своєї оборони. Зовсім інакше є з Польщею. Польща, яка до 1933 р. сильно зростала популяційно, мріє про поширення, збільшення, про славу і про великодержавницьку ролю в міжнародній політиці, а тому керманичі польської державної політики не вдоволяються тільки обновленням польської державної самостійности... І звідси хоче мати вільну руку у своїй закордонній політиці і хоче її вести відповідно до вигідної ситуації не лише у Східній Европі, але і на інших відтинках світової політики. Вона хоче свою політику вести за своєю власною оцінкою сил, яка дуже ріжниться від французької оцінки і то часто і в найважніших справах.

Франція хотіла би своє теперішнє міждержавне положення скріпити ще й союзом зі СССР. Але Варшава не оцінює СССР так високо, як Франція, а до того Польща хоче мати вільну руку при розвязці ситуації на Далекому Сході. Чи вдалося міністрові Барту переконати маршала Пілсудського про вигоди французької концепції — не знати. Так само не знати, чи вдалося йому переконати маршала про потребу ревізії відношення до Малої Антанти. Це покажеться щойно після візити міністра Бека в Румунії.

Беручи в цілому — каже д-р Борський — можна сконстатувати, що поїздка Барту принесла вияснення в міжнародній ситуації, бо нині вже всім стало ясно, де нічого не змінилося, а де є зміни можливі і відповідно до дальшого розвитку подій правдоподібні. Треба сподіватися, що на такій точці залишиться міждержавна політика в Европі й надалі, поки не прийде чи бодай поки не покажеться, що за короткий час може прийти позаевропейський товчок (Японія?).

Іншими словами: з цього заключення чехословацького публіциста виходить, що міжнародня політика залишиться й надалі в такому хиткому стані, в якому находиться тепер, а тому треба бути приготованим на всякі непередбачені можливости

М—я.

Польська меншина на Підкарпатській Руси?!

Прага, квітень 1934.

„Ілюстровани Курер Цодзенни" писав недавно про польську меншину на Підкарпатській Руси і про її тяжке положення. Вже тоді викликало це живий відгомін у чехословацькій пресі, а нині берненські „Лідове Новіни" пишуть з цього приводу дослівно таке:

Згідно з даними останнього перепису населення в ЧСР живе на Підкарпатській Руси побіч 447.000 українців, 35.000 чехословаків, 108.000 мадярів, 90.000 жидів, 13.000 німців та 12.000 румунів ще й 1.644 людей інших національностей; між ними є й невеличка кількість тих що видають себе за поляків. Отже польської меншини на Підкарпатській Руси нема.

Таксамо неправдива вістка „Іл. Курера" про те, що чехословацькі уряди виселюють з Підкарпатської Руси польських громадян. У минулих роках виселили з Підкарпатської Руси кількох польських громадян, але все це були виключно українці, а перед їх виселенням ішла вже на сторінках тої преси, яка має тісний звязок з польським консулятом в Ужгороді, гостра кампанія. Ще й недавно ця преса домагалася ревізії і відібрання чехословацького громадянства всім тим українцям, які це громадянство дістали вже після 1930 р. Треба думати, що точні інформації щодо цього дістала ця преса з польських урядових місць.

В останньому часі нема й мови взагалі про якесь громадне виселювання польських громадян, а тим менше про якісь реторні зарядження. Правда, чехословацькі уряди на Підкарпатській Руси ревідують час до часу документи дозволу на побут чужим громадянам на Підкарпатській Руси, але це робилося й давніше, і то супроти всіх громадян. Так само мається справа і з недавно переведеною контролею дозволу на працю чужинцям. Вона мала лиш одно на меті: охорону домашнього ринку праці.

М—я.

Очима чужинця на нинішню Москву.

Італійський журналіст Франческо Монаркі, який перебуває тепер у Москві, помістив у римському щоденнику „Іль Мессаджеро" низку цікавих дописів. У них описує дуже широко свої спостереження про сучасний комуністичний устрій у щоденному житті підданих Совітів.

„Добре пригляньмося — говорить він — і зовсім безсторонньо всім контрастам, які потвердять прогресивний упадок багатьох утопій.

„Славна „Красная площа", яка в усіх віках була видовищем найважливіших подій історичного значіння, сьогодні продовжує тужисторію.

„Традиції не перериваються.

„...Істнують тут упривілеєні кляси. Чи це з причини платень, чи помешкань, чи прохарчування устійнено скалю цінностей, що йде згори (політичні провідники, поліція, військо) сходить униз: техніки, „специ", „ударники". А всеж те противиться комуністичній ідеї.

„Приватна власність скасована, — говорить згаданий кореспондент, — але можна все ж бути тепер ціле мешкання на вжиток родини.

чимало є таких, які заробляють більше, і азта мають. Та більшість не може на це позволити собі, бо не стає грошей."

Про славний „Торгсін", що продає крам лише за чужу валюту, або за золото і срібло, вже створилася одна цікава анекдота.

„Один старушок пішов у „Торгсін" зі срібною ложкою. Там у заміну дістав бон на кілька копійок.

— І за ці гроші, — спитав, — що я зможу купити?

— Купи собі бляшану ложку! — йому відповіли.

Всі інші крамниці опустілі майже, а то й зовсім.

„Але є в Москві льокалі люксусові, де грають добрі орхестри, де танцюють, де можна зїсти ґідну вечеру й шампана випити.

„І в цих льокалях ви побачите не лише чужинців, а й москалів: тих москалів, які належать до упривілеєних катеґорій, про які я вище згадав.

„Маса, ота правдива маса, не знає великих готелів царської епохи, що то були прибрані в імператорський люксус, де сальони-їдальні мали золочені богаті стуки, лакеї у білому чи в смокінґах, музиканти з орхестри в шовках, — таких готелів маса не знає. Ця маса одно тепер знає: кожного дня вистоювати „в черзі", чи то сніг чи дощ, холод чи спека, і з картокою у руці вижидати, щоб собі купити необхідного на нуждений прожиток".

„Тож життя великих готелів, люксусове життя, дозволене лише провідникам, тим небагатьом, на яких народ, маса, глядить з явним докором".

Стільки оспівуваної рівности, добробуту всіх, про що голосять по світі більшовики, бачив італійський кореспондент у Москві: під оком Сталіна!

М. З.

БАГНО „СТАВІСКІЯДИ".

МІНІСТЕР СПРАВЕДЛИВОСТИ ХАБАРНИКОМ

ПАРИЖ, 2. 5. ПАТ. Слідчий судля переслухав спільника Ставіського, Айо. Айо обтяжив кілька колишнього міністра справедливости Ренольда, кажучи, що Ренольд прийік виєднати відкликання наказу арешту Ставіського в 1926 р. Далі Айо заявив, що Ставіський вручив убитому послові Ґальмо 800.000 франків і за ці гроші вирішили втекти до Гіяни. Одначе Ґальмо зрадив Ставіського і присвоїв собі цілу квоту.

З церковних справ.

ЧИН ОО. РЕДЕМПТОРИСТІВ.

Чин оо. Редепмтористів (св. Ізбавителя), відомих проповідників, поширений сильно на Заході, де має дуже багато монастирів і станиць. Заснований він 1732 р. св. Альфонсом Лігорі і займається головно місійною працею та католичною освітою молоді. До Галичини приїхали перші оо. Редемптористи з Бельгії за стараннями Ексцел. Митрополита Шептицького в р. 1911 і принявши греко-кат. обряд, замешкали спершу в Уневі.

Ще перед війною поселились вони в Збоїсках, де ведуть 6-клясову ґімназію (ювенат), а небавком набули ще й великий город зі ставом і домом у Голоську під Львовом, де ведуть 1-річний новіціят. По скінченні того новіціяту питомці його їдуть ще на 5 літ на богословські студії до Лювену і Боплято в Бельгії — на кошт Чину.

У Збоїсках вибудували оо. Редемптористи великий 3-поверховий будинок на приміщення ґімназії, в Голоську гарний 2-поверховий дім на приміщення новіціяту. В обох тих будинках улаштовані прегарні домашні каплиці в стилі греко-катол. обряду, а в Збоїсках відправляють оо. Редемптористи всі богослуження також для вірних у церкві, що стоїть у їх городі (в селі є теж окрема парохіяльна церква). Вже перед війною кількох оо. Редемптористів їздило з проповідями і на місії по галицькій провінції.

В часі війни (1916 р.) приїхали перші оо. Редемптористи до Станиславова, де переняли церкву на Гірці за залізничим двірцем, яку вели зразково. Одночасно стали розглядатись за місцем під власну церкву-каплицю, яку й вибудували у формі мурованого бараку при вул. Ґолуховського. Та тимчасова церква, що тішиться завсіди великою фреквенцією вірних, притикає безпосередньо до домику, що є монастирем оо. Редемптористів.

По війні виїхали перші оо. Редемптористи на Волинь у 1926 р. на весну (між ними був і теперішній епископ для північно-західних земель Преосв. д-р Чарнецький). Спершу думали ті черці поселитись у Загорові, Вишнівці або Яловичах, але що до б. монастирів у тих місцевостях могли мати претензії чи то латинники чи то православні, то оо. Редемптористи вибрали на місце свого осідку Костопіль, де винаняли дім та отворили каплицю на 100 осіб. Зробили це тому, що в околиці Костополя жило поважне число уніятів з Галичини, які там купили собі поле або були на роботах. Коли ж виявилося, що менші чи більші гуртки галицьких уніятів, живуть також у Ковельщині, Володимирщині, Горохівщині та Сарненщині, оо. Редемптористи переселилися вже в 1927 р. у Ковель, з якого легкий доїзд у всі ті повіти. У Ковлі збудували собі оо. Редемптористи гарний мурований монастир (1932 р.) при деревляній церкві, яку набули від військової влади, до яких вона належала як церква гарнізонова. З Ковля ведуть оо. Редемптористи уційну працю майже на цілій Волині, обслуговуючи — поза тими уніятськими парохіями, які мають своїх священиків — кільканацять станиць.

В Галичині мають оо. Редемптористи ще одну церкву, а саме в Тернополі, де були вже перед війною і куди повернулись перед двома роками.

Позатим оо. Редемптористи греко-кат. обряду працюють ще між українським народом у Канаді і на Закарпатті, де теж мають свої монастирі і станиці.

Східна (гр.-кат.) галузь оо. Редемптористів сформована тепер в окрему Галицько-Канадійську Віцепровінцію, залежну безпосередньо від їх бельгійської Провінції. Тільки оо. Редемптористи на Закарпатті в числі 8 належать до Провінції Чеської. Всіх священиків того Чину є в Галичині і на Волині 26, у Канаді 10, разом 36. Клириків є 27, братчиків 40. У ювенаті (ґімназії) в Збоїсках є під цю пору 110 хлопців.

Мін. Барту їде до Італії.

РИМ, 2. 5. ПАТ. „Джорнале д'Італія" повідомляє з Парижа, що мін. Барту мабуть приїде до Риму. Цей щоденник згадує, що французький уряд сподіється дуже багато від тієї візити. Мін. Барту сподіється поладнати в Римі низку актуальних, пекучих політичних питань. Подорож мін. Барту до Риму відбудеться мабуть перед подібною подорожю до Білгороду та Букарешту.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 4. ТРАВНЯ 1934.

Д-Р ВАСИЛЬ ВИТВИЦЬКИЙ. 2)

Українські впливи у Шопена

2. Учитель, одна збірка і приятель.

Коли шукаємо доріг, якими українська народня музика йшла до Шопена, то як перша з них насувається наука у Й. Ельзнера. Ельзнер, ця незвичайно симпатична постать у біографії Шопена, був не тільки учителем сухих формулок і правил композиторської техніки, але був і на довгі роки лишився близьким приятелем Шопена у його творчій праці. Знаємо, що Ельзнер звертав його увагу на народні пісні і заохочував компонувати в їх дусі. А цей самий Ельзнер перебував від 1792 р. до 1799. на становищі диригента театру у Львові, де мав змогу пізнати українську народню музику. Що так дійсно сталося, свідчать тут і там розкинені сліди українських впливів у оперетах і Singspiel-ах Ельзнера. Як бачимо, дуже можливо, що саме Ельзнер звернув увагу свого ґеніяльного учня на українську народню пісню.

У Варшаві і пізніше в Парижі часто стрічався, або листувався Шопен з людьми, які навіть заслужилися для української музичної етнографії: це Кароль Ліпінський і Оскар Кольберг. Перший з них видав незвичайно цінну збірку „Muzyka do pieśni polskich i ruskich ludu galicyjskiego, zebranych i wydanych przez Wacława z Oleska". Збірка ця, що вийшла друком у 1833 році, з певністю дійшла до рук Шопена, коли візьмемо під увагу, що як перше такого роду видання, була дуже цінним явищем у тодішньому музичному світі і що видавець її — як знаємо з біографії Ф. Гезіка — вже по 1833 р. відвідував Шопена в Парижі. З монументальної біографії Гезіка довідуємося, що Шопенові посилав у Париж свої записки Оскар Кольберг, заслужений збирач м. і українських народніх пісень у Галичині і автор 3-томового „Покуття".

Та одним з найближчих людей для Шопена, тим, що прителював з ним не тільки у Варшаві, але також у Парижі, рівночасно горячим любителем української народньої творчости — був Богдан Залеський. У своїх споминах з варшавських літ згадує Залеський часто Шопена „як вигравав прекрасні свої композиції" і як зачаровував слухачів. Ґеніяльний композитор і талановитий поет перебували дуже часто разом і багато часу присвячували музиці. У своєму деннику записав Залеський враження із одного вечора у Шопена (уже в Парижі); композитор грав багато своїх виданих уже творів, пізніше імпровізував: „zawodził w płacz dumek" — каже Богдан Залеський.

Не маємо безпосередньої згадки про те, щоб Шопен колинебудь записував від Залеського українські пісні. Але є багато слідів, які говорять за тим, що Шопен пізнав українську народню музику у великій мірі за посередництвом Залеського. Знаємо, що Залеський молоді свої літа прожив на Україні, що жадібно вслухувався у сільську пісню і довго був під її могутнім впливом. „Тугою пронялася поезія Залеського — пише Брікнер — і безперервно звучить та нута розжалена, слізлива; жалю поета за краєм його молодости ніщо не може зменшити; він навіть у небі прагне своєї України". Сам Залеський згадує, що нераз стрічав на Україні тих „згорблених віком, біловолосих дідів, що на згадку про Січ очима іскрили, відгрожувались затискаючи пястуки... Наслухався я пісень..." — Заходить питання, чи можливе, щоби Шопен, який завсіди так уважно прислухувався народнім пісням, так шукав нагод, щоб з ними стрінутися, якого ніяким способом не можна було відтягнути з під вікна сільської хати, коли в ній грала скрипка, чи можливе, щоб він не хотів використати знання народніх пісень від такого їх ентузіяста як Богдан Залеський?

Деяке світло на цю справу кине перегляд сольових пісень Шопена. На усіх 17 пісень запримічуємо українські впливи у трьох: „Narzeczony", „Dwojaki koniec" і „Niema czego trzeba". У першій з них ужитий тільки ритм коломийковий, зате друга і третя відзначаються наскрізь українським характером ритміки мельодики і гармоніки. Частинно звернув на це увагу згаданий уже д-р С. Барбаґ у праці „Studjum o pieśniach Chopina"*). А обі пісні: „Dwojaki koniec" і „Niema czego trzeba" написані саме до слів Б. Залеського. До речі буде додати, що перша з них (говориться в ній про смерть козака) є переробкою Залеського з української народньої пісні. — Коли Шопен на усіх 17 сольоспівів відзначив чисто українською нутою саме ті два, що мають тексти Залеського, то це факт, який варт підкреслити.

Не є виключене, що Шопен таки сам, без чужого посередництва, стрінувся з нашою народньою музикою, перебуваючи кількома наворотами довший час у свого приятеля Т. Войцеховського на селі в Люблинщині. Цікаво, що навіть українські танки не були чужі для Шопена. Гезік, при характеристиці живого темпераменту молодого ще композитора, каже, що Шопен „навіть козачка танцював знаменито". У листах Шопена є одна тільки коротка згадка про нашу народню пісню. У листі до П. Войцеховського з 5. червня 1830 р. згадує Шопен, що попала йому в руки композиція кн. Радзівіла. „Є це варіяція на українську думку; тема

*) Вражає в цій — зрештою вартісній — студії поміщання понять. Ось що пише автор про згадані пісні на ст. 19: „Так у цій пісні як і у другій легко ствердити вплив малоруських (українських) думок. Нема сумніву, що Шопен свідомо і з цілю шукав взорів у російських (!) піснях, хотячи знайти відповідне музичне віддання для „думок" Залеського". — На кінець порівнює Барбаґ мельодію Шопена з російською піснею. Такі речі в книжці виданій у 1927 р. до того у Львові — дуже дивують

Століття „Зорі“ Маркіяна Шашкевича.

Віддача „Зорі“ до цензури у Львові. — Брак цензора для української книжки. — Висилка книжки до Відня. — Дві цензури Копітара і поворот „Зорі“ до Львова. — „Зоря“ в руках о. д-ра Венедикта Левицького.

Саме минуло сто літ, як Маркіян Шашкевич виготовив і 4. травня 1834 р. віддав до цензури альманах п. з. „Зоря, писемце посвященое рускому языку“. Таким робом Шашкевич і його товариші розійшлися з задушевним бажанням Вацлава Залеського, яке він висловив у вступній статті до виданого у Львові 1833 р. свого збірника п. з. **„Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego“**. Залеський писав: „З вищих оглядів це вилучування українців від нашої літератури видається мені дуже шкідливим для загальної слави́нської літератури, до якої вічно й завжди ми повинні змагати. Словаки, славяни на Шлеську Моравськім прилучилися до чехів; а до кого мають прилучитися українці? Або чи маємо бажати собі, щоб українці мали свою власну літературу? Щож було би сталося з німецькою літературою, якщо окремі германські племена булиб замагалися мати власну літературу?, Хто не врозумів мене в цьому пункті, тому не можу помогти, бо не можна мені ясніше висловлятись“.

Львівський уряд для цензури книг не мав окремого цензора для українських речей і тому передав рукопис Шашкевича президії ґубернії для призначення цензора. Президія віді́слала 10. червня 1834 р. рукопис „Зорі“ до віденської надвірної поліції, де цензором грецьких і славянських книг був славіст Вартоломей Копітар.

Уже 21. червня 1834 р. була готова думка Копітара про „Зорю“ Шашкевича. З уваги на те, що опінія Копітара й розкриває значіння виступу Шашкевича й сильно заважила на долі весні́вки нової української літератури в Галичині, подаю опінію Копітара в перекладі з німецької мови на українську, тим більше, що рідко хто з читачів „Діла“ читав її в оригіналі. Ось Копітарове

Звідомлення про „Зорю, писемце, присвячене рускому языку, Маркіяна Шашкевича“:

1) Наша Галичина має понад 2 міліони русняків, а Угорщина міліон, що дуже прихильно привитають це видання у своїй мові.

2) Так само привитає його 6—7 міліонів російських русняків тієї самої мови.

3) Отже його круг ділання розпростирається на 9—10 міліонів душ! (Наші уніяти, російські не зєдинені).

4) Одначе треба брати під увагу, що наші й російські поляки дивитимуться з завистю й ненавистю на цю досіль неупривілеовану літературу.

5) Те саме буде з боку петербурських і московських великоросів, що досіль єдині були упривілеовані й у своїх руках мають державну владу Росії. (Малорущина ріжниться так від великорущини, як чеська мова від польської!).

6) Природний ріст цієї нової літератури розвиватиметься коштом польської й великоруської.

7) Перед Австрією повстає питання: чи вона може й має підпирати русняків (малоросів) коштом і на досаду польської літератури?

8) Чи має вона це робити також коштом і на досаду великоруської літератури? Правда, цей розвиток поставив би 6—7 міліонів мешканців найбагатших і найкраще положених полудневих провінцій Росії в духову опозицію до тамошньої петербурської влади, але ті 6—7 міліонів тільки серед дуже рідких обставин прилучилисьб до наших трьох міліонів. Можна йти в заклад 10 проти 1, що петербурська влада знайде незабаром засіб звернути цю опозицію проти самої Австрії.

9) Зміст самого рукопису в основі цілком гладкий, що більше, в цілості щодо мови, матеріялу й оброблення досить ґрунтовний, ба, деколи навіть дуже дотепний. Ядро книжечки творять руснинські народні пісні, життепис Хмельницького в прозі, також мале популярне оповідання, комічна й сатирична суплїка на нового священика, що добре розуміє і виконує свій уряд тощо, усе в добрій русняцькій мові, але вже наслідком поміщення уривків пісень про козацького гетьмана Хмельницького вороже полякам.

10) Нарешті тому, що при такому важливому рішенні мусить референт мати докладне знання, а русняцька (малоруська) мова, яку свіжо мають увести в літературу, не має ще ніякого словника, звідки можна би засягнути поради в сумнівних випадках, треба, якщо я, як звичайний грецько-славянський цензор, маю у Відні вирішити справу та зреферувати її, наперед порозумітися щодо цього з львівським місцевим цензором, і або погодитися з його умотивованим (і напередженим) внесенням, або в кожному разі ще закомунікувати мені як загальному центральному цензорові.

На четвертій сторінці аркуша з опінією Копітара виписав урядовець надвірної поліції 26. червня домагання, щоб із уваги на те, що при відкритті галицької ґубернії не установлено цензора для української мови, віденський цензор висловив ясно свою гадку, чи можна дозволити друкувати книжечку згідно з загальними цензурними нормами.

Діставши наново рукопис до оцінки, Копітар написав 1. липня 1834 р. ось-що:

„Зоря-**aurora** - **Morgenröte**, мала книжка, присвячена руському языкові. Видав М. Руслан (**Ruslan**) Шашкевич. 1834.

„Дозволяється згідно з загальними цензурними нормами! Але, що це саме строго конкретна й чисто політична справа, урядово мушу наперти на попередню опінію й мотиви львівського місцевого цензора. Місцевий цензор знає відносини обох націй у Львові в Галичині (а саме польських панів у минулому й українських у майбутньому) й може відповідно до цього мотивувати свою політичну думку, а віденець ні! Якщо у Львові малиб право не знати українщини, то оскільки більше у Відні! Віденська консисторія не має також ні чеського, ні польського, ні ілірського цензора; але вона вміє в даному випадку завсіди знайти його. Так само повним правом можна сподіватися по львівському урядові для цензури книг, що він вишукає фахового приятеля із знанням мови для оцінки цієї справи, аж при накопиченні таких нових справ може саме цей приятель-помічник одержить посаду українського цензора. Уніятська консисторія у Львові має пару таких знавців, почавши від самого архиєпископа Левицького. А втім по-українському видано у Львові катехізм тощо. Хто їх цензурував? Певне консисторія, про голос якої можна тим самим покищо запитати також у справі іншого українського твору“.

Після того вилежався поверх півроку рукопис „Зорі“ в надвірній поліції, бо віді́слано його щойно 15. січня 1835 р. до львівської президії ґубернії з домаганням порозумітися з львівською уніятською консисторією в справі передачі „Зорі“ до рецензії знавцеві політичних відносин у країні та з поставленням жадання до президії висловити свою гадку в справі кваліфікації кандидатів на становище цензора для українських книжок. Президія ґубернії віді́слала 24. лютого 1835 р. рукопис „Зорі“ митрополитові, що 3. березня передав його до рецензії д-рові Венедиктові Левицькому, професорові моральної теології на львівському університеті.

М. Возняк.

(Докінчення буде.)

і закінчення гарні“**). Із способу, в який автор „Ноктюрнів“ згадує оту „українську думку“, не маємо вражіння, щоб це було щось для нього чуже і незнане.

Не місце тут подрібно розглядати ті композиції Шопена, в яких находяться українські впливи. Всежтаки, щоб дати точку опертя нашій студії, приглянемося ближче одному дуже маркантному примірові. Візьмемо один з Ноктюрнів: g-moll. op. 37, ч. 1.

Ноктюрн цей, викінчений у 1839 р., видав Шопен разом з ноктюрном **G-dur** як **opus 37**. Яхимецький стверджує, що обі ці композиції ставить шопенівська критика на першому місці між ноктюрнами. Шарліт підкреслює гармонічні здобутки ноктюрну g-moll. За словами Гезіка цей ноктюрн це „мелянхолійна елєґія з прегарною мельодією, надиханою зітханнями в акордовому супроводі лівої руки“. Інший шопенольоґ називає ноктюрн g-moll „найчистішою і найкращою перлиною в тій ділянці шопенівської творчости“. Із наведених думок переконуємося, що композиція ця належить до перших у ряді творів Шопена.

Кілька речень треба присвятити її описові. Цілість збудована у формі А В А, т. зн. по першій частині йде контрастуюча друга, після чого перша вертається. У головній частині (А) виступають дві мельодії (обі по 8 тактів), які черґуються на спосіб форми ронда (a b a b a). Мельодія „a“ розпочинається тоном d² і секундами сходить у долину до fis¹. Мельодична лінія третього і четвертого такту іде в гору від g¹ до es² і спочиває на тоні a¹. Ці чотири такти з деякими змінами повторяються. Під оглядом гармонічним слід звернути увагу на модуляційне вихилення до рівнобіжної тонації (**B-dur**). Мельодія „b“, вийшовши від тону g¹, пнеться щораз вище вгору і доходить до g² потім b². Пануючою тонацією восьмитакту „b“ є рівнобіжна **B-dur**. (Д. б.)

**) F. Hoesick „Chopiniana“ „Korespondencja Chopina“. Warszawa 1912. st. 235

З МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ.

Олександер Ляшенко.

На виставу картин, яку влаштував Ляшенко в салях „Европейського Готелю“ не звернув український загал ширшої уваги. Причиною те, що імя Ляшенка досі невідоме українському громадянству, ані навіть мистецьким колам. Життеві обставини і спеціяльне замилування до екзотичної тематики держало мистця оподалік ближчого контакту з земляками. Всетаки приємно ствердити, що при цьому мистець не затратив почуття звязку зі своїм народом.

Походить він з Харківщини зі старого багатого козацького роду. Почав малювати від молодости, а перші його орієнтальні праці походять з Кавказу і Туркестану, куди їздив з батьком дванацятилітньою дитиною. Кілька літ пізніше оглянув Єгипет. Мистецьку освіту придбав у Петербурській Академії Мистецтв. Учителями його були між іншим Маковський і Репін. Майже всі довоєнні роки були присвячені далеким і довгим подорожам по Орієнті. Це мабуть одинокий український мистець, що відбув такі численні та далекі мандрівки. У цих подорожах він не лише малював, але й займався археольоґічними студіями (між іншим був присутній при відкриттю гробниці Тут-енк-Амона в Люксорі), а крім того полював, бо Ляшенко запалений мисливий. Важніші місця його подорожей це: Індії, Австралія, Нова Зеляндія, Фіджі, Самоа, Таїті, Занзібар, Танаріва, Канарійські Острови, Єгипет, Палестина, Сирія, Центральна Африка, Судан, Конго, Уганда, Абісинія, Альжир, Туніс, Мароко.

Перші його вистави були ще перед війною в головніших містах Росії й України. Підчас війни був на німецькім фронті як полковник артилерії. Підчас революції був короткий час віцеконсулем уряду гетьмана П. Скоропадського в Москві. Від кінця 1918 року перебуває в Польщі у Влоцлавку на Куявах, де веде малярську школу. Мандрує він і далі передовсім по північній Африці, звідки привозить всі свої праці і виставляє по ріжних центрах західної Европи (Париж, Брюссель, Берлін і інші). У Львові має виставу вперше. Другу задумує зробити нарік після повороту з нової подорожі.

Картини Ляшенка належать своїм мистецьким стилем до старшого передвоєнного мистецтва імпресіоністичної школи, в якій головну ролю мали проблеми світла і барвних вальорів. Модерні напрямки сучасного мистецтва не зачіпили зовсім мистця. Ніякі складні мистецькі проблеми мистця не займають, бо у своїх картинах старається він передати лише зорові вражіння, спокійно, тоном справоздавця. Його картини мають поправний рисунок і дрібничково-педантичний обріб — через те ширшому загалові мусять дуже припадати до вподоби навіть тоді, якби не мали тої екзотичної тематики. Але всетаки тематика в Ляшенка відіграє першу ролю. Перед очима глядача пересуваються барвисті картини екзотичного побуту, облиті горячим сонцем півдня.

Працьовитість мистця подивугідна. Видно це не лише на його великих, нераз дуже великих, картинах, але й на дереворитах, які він виконує мозольною японською технікою, деколи навіть у 7-и барвах. Хто знає трудноші техніки барвного дереворитy, той мусить оцінити цю працю, яку треба виконати на сьоми окремих дощинках, щоби в результаті добути з них семибарвну відбитку.

Всетаки під мистецьким оглядом найвище треба поставити його дрібніші олійні картини, які промовляють безпосередністю, схопленими „за жива“ з натури моментами. До найкращих належить „День жінок на Ель Каттар“ і „Ярмарок“. Деякі з більших картин, передовсім ті з водою, мають деяку застиглість фото-

графічної знимки. Також не завсіди переконує нас у деяких фіґуральних картинах занадто сильне обчеркування темною фарбою контурів штафажу на першому пляні. Але все це не перешкоджає уважати Ляшенка за мистця у своїм стилю цікавого і культурного.

Любителі реалістичного мистецтва з ефектовною тематикою з приємністю і користю можуть оглянути праці Ляшенка.

Д-р Мих. Драґан.

УПРАВА ТЮТЮНУ.

УГНОЄННЯ.

В наших господарських умовинах давно вже минули ті добрі часи, коли вся господарка зводилася до того, що по кількох посівах виловлений до деякої міри ґрунт залишалося й на ряд літ облогом, доки знову не підсилиться й буде здатний до управи. Тепер мусимо ґрунт підсилювати штучно, бо не маємо таких просторів, щоби ми могли їх не обсівати, чекаючи на відпочинок ґрунту після довшої управи, і кожний рільник дуже добре знає, в якій великій мірі врожай на його полі залежить від угноєння.

Ця загальна засада цілком стисло відноситься й до тютюну.

Тютюн — це рослина, що дуже сильно реаґує на угноєння і відповідним угноєнням можна піднести його видатність удвоє, а то й більше. Вже говорячи про ґрунт, згадували ми про те, що деякі мінеральні складники зле впливають на якість тютюнового сирівця, на його забарвлення, запах, смак і силу спалення. З цього також виходить, що погної під тютюн треба вживати з великою обережністю й великим знанням, бо коли вони невідповідні, то можуть причинитися до того, що хоч і дістанемо достатній збір, але якість тютюну значно понизиться. Такі прикрі випадки трапляються досить часто та нераз бувають причиною знеохочення рільника до тютюнової плянтації, хоч по правді це розчарування, що з ним він зустрівся, виникло цілком з його власної вини.

Першим погноєм, що дуже зле впливає на тютюновий сирівець під оглядом його якости, є людські відходи, тому то їх ні в якому випадку не вільно вживати під тютюн. Причиною їх відємного впливу є в першій мірі велика кількість хльору, що дуже зле впливає на силу спалення тютюну. Позатим, людські відходи мають у собі значні кількости азоту, а як відомо, азот опізнює дозрівання тютюну, що в наших кліматичних умовинах є явищем цілком небажаним, а крім того листя тютюну від азоту грубшає і видає при спаленні неприємний запах і смак, що нагадує спалене піря. При надмірнім угноєнні азотом листя ні в якому разі не матиме властивої для кращих ґатунків тютюну ясної й жовтої барви, і буде завжди темного або зеленкавого кольору.

З азотових погноїв можна вживати під тютюн чілійську салітру, але лише в дуже обмеженій кількости, а саме яких 50 кільоґрамів на гектар. Салітру треба вживати під кожний кущ окрема, невеликими давками, відразу після першого мотичення, в тім випадку, коли рослини мають анемічний, блідий кольор. Якщо барва тютюну після угноєння поправиться й прибере темнозелений кольор, то більше вживати салітри не слід. Лише якби і після першої давки салітри кущі надалі мали блідий жовто-зелений кольор, можна давку салітри повторити перед або в часі розвинення квітових пуп'янків. Подібно до того можна вживати теж і амонову салітру.

Потасові погної під тютюн треба теж уживати з великою обережністю, бо хоч засаднично потас добре впливає на якість тютюнового сирівця, а саме збільшує силу його спалення й дає більший попіл, то всеж треба памятати, що загальнопоширені у нас потасові погної, як каініт і потасова сіль, мають теж у собі велику кількість хльору, отже з тої причини їх не вільно вживати під тютюн.

Дуже добрим потасовим погноєм для тютюну є деревний попіл, бо має в собі, залежно від ґатунку дерева, 6 до 13 прц. потасу, а поза тим теж 4 до 7 прц. фосфорового квасу, що теж дуже добре впливає на тютюн, а саме, на барву листя й на швидше дозрівання. Попіл управних рослин ще кращий від деревного, а саме має ще більше потасу, бо залежно від ґатунку рослин, від 14 до 20 прц.

Попіл це найкращий потасовий погній під тютюн. Господарі повинні його змішувати зі звичайним гноєм чи то з компостом, або збирати його в бочках і переховувати в сухім місці, щоб запобігти вилуговуванню попелу під впливом вогкости, що потягає за собою страту частини потасу й вапна. Попелу можна вживати під тютюн в кількостях до 10 мерт. сотн. на гектар. Ця кількість залежить від якости ґрунту, а саме на тяжчих ґрунтах треба давати попелу більше, на легших — менше.

Як фосфоровий погній, під тютюн можна вживати на тяжчих ґрунтах — суперфосфат, на лекших томасину в давках від 2—3, а навіть до 4 метр. сотн. на гектар. Фосфорові погної, не погіршуючи якости сирівця, причиняються в значній мірі до збільшення збору, а передовсім значно приспішують дозрівання листя.

Тютюневій рослині також необхідне як пожива вапно. Крім того, незалежно від своєї відживчої вартости, вапно найчастіше буває потрібне для поліпшення структури ґрунту. Необхідно вживати вапна на мокрих ґрунтах, що мають тенденцію зливатися й зашкурупілюватися. Відноситься це теж у повній мірі до всіх заквашених та тяжких ґрунтів.

Вапно можна вживати у досить значних кількостях, біля 10 метр. сотн. на гектар, і залежно від роду ґрунту можна його давати більше або менше.

Найкраще давати вапно палене й змелене. Вапно треба розсівати просто на полі, заборонуючи після розсіву, щоби змішувати його з землею. Розсівати треба завжди восени, бо вапно є сильним лугом, і тому випирає зі сполук амоняк, входячи на його місце, отже вжите на весні, вапно зіпсувало би інші весняні погної.

Треба ще зазначити, що розпускальний фосфоровий квас злучується з вапном у нерозпускальні звязки, а через те суперфосфат цілком тратить свою вартість.

Томасина, що має теж у своїм складі їдке вапно, має подібні властивости.

З тої причини ані вапна, ані томасини не вільно давати разом з суперфосфатом або сірчаном амону, а треба їх уживати в осени, щоб їдке вапно мало час перемінитися в ґрунті на вуглян вапу, що вже цілком не має вище вказаних властивостей випирати амоняк з амонових звязків та злучуватися з фосфоровим квасом.

Штучні погної набирають щораз то більшого значіння в сільськім господарстві, одначе це не заперечує факту, що всеж таки досі у господарствах здебільша головне значіння має природний гній — обірник. Обірник з огляду на свої специфічні прикмети ніколи не можна цілком заступити штучними погноями, бо він найбільше впливає на структуру ґрунту та на його тепляні властивости, а крім того, впроваджує до ґрунту щораз нові кількости дрібноустроїв, бактерій, що сильно причиняються до збільшення ферментації землі та її поживности для рослин.

Оскільки обірник ужити безпосередньо під тютюн, він може, як і штучні азотові погної, відємно вплинути на якість тютюну, отже слід його вживати лише під передпосів. Оскільки ми маємо плянтацію довший час на однім місці, а це, як ми вже вказали в попередніх статтях, додатньо впливає на покращання якости тютюнового сирівця, то ні в якому разі не вільно вживати обірника на весну, бо в тім випадку присутні в ньому великі кількости азоту і хльору безперечно вплинуть на пониження якости тютюну, а позатим можемо потерпіти значні втрати від великої кількости шкідників, що найкраще розвиваються на свіжо угноєних полях. Позатим, весняне угноєння має ще ту відемну сторону, що поле міцно заростає бурянами, а це додає рільникові багато праці при очищуванні плянтації, полишаючи вже те, що буряни позбавляють ґрунт великої кількости поживних складників і тим самим зменшують вартість самого угноєння.

Коли збір тютюну зменшується, дістаємо мало змістовне й тоненьке листя. В тім випадку власне мусимо вживати обірнику, одначе слід його дати ранньої осени та відразу мілко приорати, щоби він міг добре розложитися; пізніше даємо глибоку зимову оранку й у тім часі можемо теж дати вапно, якщо взагалі маємо намір його дати.

Ще кращим природним погноєм є компост. Компост має в тій самій, або ще більшій мірі всі добрі прикмети обірника, зате в значно меншій мірі має його хиби, отже не має відємного впливу на якість листя й не спричинює такого сильного пороету бурянів. З тих причин компост якнайкраще надається до тютюнових плянтацій.

Загалом добрий обірник і компост, окрім фосфору, має у більшости випадків зовсім досить азоту і потасу для розвою тютюнової рослини та задовільних результатів на плянтації.

І. Шпак.

Ідемо здобувати міліон.

Вже тільки кілька днів ділить нас від дня 5-го травня, коли розпічнеться найважніший - останній акт 29-ої Державної Льотерії: тягнення четвертої кляси. На протязі двох тижнів буде рішатися доля кандидатів на великі виграні, як: 250 тисяч злотих, 150 тисяч злотих, 100 тисяч злотих, чотири по 50 тисяч, десять по 20 тисяч, двадцять пять по 15 тисяч, пятьдесять по 10 тисяч золотих і цілі сотні й тисячі менших виграних.

Найбільше емоційний буде, очевидно, останній день тягнення, 24-го травня б. р. Бож у тім дні за ще 200 золотих, його щасливий власник дістане повний міліон золотих, якщо не буде нумер, що на нього в одній з попередніх кляс упала вже будь яка виграна (хоч-би тільки потішення), то крім міліона йому припадуть також усі 400 додаткові виграні по 2.500 золотих кожна, що дасть у сумі другий міліон.

Щоби без ніякого загаєння та якихнебудь труднощів отримати виграну суму, треба виконати лиш одну, але необхідну умову: викупити льос у речинці.

Кожне спізнення або занедбання остаточного речинця відновлення льосу може стати джерелом численних непорозумінь, прикрощів і розчарувань *).

Тому гаслом кожного грача повинно бути:

— Ще сьогодні піду до колектора й викуплю свій льос, бо й я хочу бути міліонером!

*) Не слід забувати, що після речинця льос уже залишається в виключнім розпорядженні колектора, що може з ним поступити по власній вподобі. 66

НОВИНКИ

— **Перший травня у Львові.** Радикально-соціялістична українська партія, як довідуємось, святкувала у Львові 1. травня зовсім самостійно, зорґанізувавши власний похід. Крім цього відбулися в салі Українського Робітничого Дому збори, на яких реферати мали д-р М. Стахів і К. Коберський.

— **„Głos Lasów", jednodniówka. Jaworów, w kwietniu 1934.** Під цим наголовком появився журнал, виданий повітовим інспекторатом лісовим за допомогою комісаря охорони лісів д-ра інж. К. Пілята, присвячений лісовим справам, зі спец. увагою до лісів Яворівщини. Серед багатого польського матеріялу є кілька статтей в українській мові, а саме б. Манзеватого Івана, Назаря та Гриця Ситлового і віршик селянина Івана Шипка.

— **Сонатовий вечір Евгена Перфецького і Романа Савицького.** Вечорі камерної музики, які за границею належать чи не до найбільш поширеної та улюбленої мистецько-виконавчої ділянки і тішаться найбільшою фреквенцією музикальної публики, яка вписується масово в члени т. зв. товариства камерної музики, — належать у Львові до рідкостей. Тим більше зацікавлення повинен викликати заповіджений на 4. травня сонатовий вечір відомих і цінених наших виконавців, професорів Е. Перфецького і Р. Савицького. На програму складаються три архитвори — сонати на скрипку й фортепян: Брамса А-дур оп. 100, Цезара Франка А-дур і Ґріґа ц-моль. Брамс компонував цю сонату в 1886 р. над Тунерським озером. Чудова повна сердечности і краси мельодика та вирівняність форми віддзеркалюють як не можна краще цей інтимний надземський настрій, в якому тоді композитор находився. Ніякого сліду чогось вишуканого-робленого. Соната Франка — це одна з найкращих сонат у всій всесвітній літературі. Писана в тому році, що й Брамсівська соната, виказує надзвичайну свободу та сміливість у формі. Прекрасна мельодика, пастелева чудова гармоніка, яка ще нині вводить у подив

своєю „меденістю" фраз з питомою Франкові глибиною думки, вяжеться в незрівняну цілість, яка захоплює не тільки музика, але й музикального ляіка. Програму кінчить поетична, повна темпераменту в обох крайніх частинах соната Ґріґа, якого музика нині вже зрозуміла всім. Треба надіятися, що цим концертом зацікавляться ширші круги нашої суспільности, тимбільше, що з духовим пожитком для себе злучить кожний і таку потрібну поміч для української бідної дітвори, яка не має за що виїхати на літній відпочинок.

— **Хто виграв долярівку?** При тягненні долярівок впали виграні на такі числа: 12.000 дол. на ч. 1358325. 3.000 дол. на ч. 181032, 1222526. 1.000 дол. на ч. 844238, 819250, 1469961, 941154, 174734, 139727, 1188356. 500 дол. на ч. 1476569, 1248107, 1723032, 1154501, 1161888, 1266573, 1163954, 785918, 650584, 393495. По 100 дол.: 714026, 160480, 364020, 895303, 1457764, 1233382, 1465576, 1285408, 1166213, 679976, 603204, 423156, 1328229, 124301, 590415, 209678, 1352189, 1234084, 158798, 45382, 240222, 1276747, 1493593, 1270708, 1115877, 1137844, 292814, 1269761, 777672, 550029, 720345, 659927, 865411, 444676, 1092303, 1056199, 106867, 1485132, 1131585, 1108542, 327542, 327915, 626834, 1095811, 890809, 307435, 321504, 64325, 891580, 638652, 1000865, 743077, 881977, 168289, 949421, 811321, 1106564, 832463, 690552, 606541, 891342, 463169, 1308420, 967914, 501361, 1315238, 795103, 298476, 73766, 824426, 682664, 506808, 263272, 613327, 877222, 1049718.

— **Курява на вулиці св. Войтіха** у Львові нестерпна, бо ніколи не скроплюють водою. Мешканці прилягаючих домів не можуть відчинити вікон, бо тією вулицею постійно машерують сюди і туди військові відділи на площу т. зв. „Кайзервальду" на вправи. Може би так заведення чищення міста і вислало туди тягарове авто та скроплювало і цю вулицю.

— **В справі здирства комоорників.** Томущо деякі коморники пояснювали фальшиво приписи в справі такс за їхне урядування і брали від сторін за великі оплати та суми на видатки, які їм не належалися, мін. справедливости видало обіжник, який регулює ту справу. Може нарешті населення перестане нарікати на дотеперішні практики коморників, що утруднювали справне і швидке переведення екзекуцій.

— **Лікарська порада на вексель.** Лікарські палати обмірковують тепер справу забезпечення лікарів перед визиском пацієнтами. Буває часто, що лікар, покликаний в ночі до хорого, не дістає нагороди за візиту й допомогу з браку грошей, або таки зі злої волі пацієнта. Томущо пізніше судове доходження вимагає доказів, лікарські палати міркують над тим, чи не краще брати лікарям від пацієнтів векслі на покриття їхніх зобовязань.

— **Нема весни.** Природа наслідує економіку і йде під знаком крізи. Всі тішились ранньою весною і ворожили їй та собі неодну приємність. Тимчасом весна цього року зробила нам збитка і вислала свого заступника — літо. Останні дні квітня і перші травня нагадують липневі та серпневі спеки. Люди вже пріють, жаряться, зітхають до води. Власники львівських басенів, де води як кіт наплакав, не були зовсім приготовані на купальний сезон і ще не відчинили своїх прохолодних воріт. Тільки крамниці з морозивом тішаться і дітвора з ними. Зате хлібороби споглядають недобрим оком на небо, звідки не паде ні краплинка. Земля сохне безплодна, у місті чути подих канікули.

— **Ще в справі дитини, яку мали живцем різати.** У звязку зі слідством у справі живої дитини, яку шпиталь суспільної обезпечальні відставив до заведення описової медицини, зідбулася ексгумація тіла, похованого управою шпиталю зараз після смерти, яка наступила після повороту з медичного заведення. Відкопане тіло дитини відставлено до інституту судової медицини, де відбулася секція, щоби ствердити вік дитини і причину смерти. Вислід секції рішить про дальший хід судового слідства.

— **Родинна драма** розігралася в мешканні лікаря д-ра Врублевського при вул. Ґловінського у Львові. Померла його 26-літна жінка Яніна, заживши ціянкалі. Передтим вислала 5-літну донечку на прохід. Родина Врублевської каже, що вона стала жертвою нещасливого припадку, заживши замісць успокоюючого ліку більшу скількість ціянкалі. Тіло небіжки відставили до інституту судової медицини.

Союз Китаю з Японією.

СЕНЗАЦІЙНА ВІСТКА АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ

Щоденник „Вашингтон Стар" подає сензаційну таку вістку. В Токіо відбулась таємна конференція між міністром закордонних справ Гіротою та делегатами китайського уряду Чанг-Кай-Шека. На конференції дійшло до згоди між Японією і Китаєм. Обі держави вестимуть однозгідну політику на Далекому Сході виступаючи проти західних великодержав. Одночасно конференція вирішила, що Китай протестуватиме далі проти японської політики та заявлятиме свою солідарність із західними великодержавами проти Японії, щоби приспати чуйність західних політиків. Цей щоденник повідомляє, що японські агенти розвели широку акцію у Сіямі, Кохінхіні, на маляйськім архіпелягу та в Індіях про володіння західних великодержав.

Побили Молісонів рекорд.

ЛЬОНДОН, 2. 5. ПАТ. Англійські летуни Рубін і Волер, які вилетіли з Дарвіну в Австралії, осіли в Істборні в Англії. Перелет тревав 8 днів, 19 годин, 55 хвилин. Так побили вони Молісонів рекорд, установлений в 1932 році на 2 год. 30 хвилин.

По широкому світі.

— З концентраційних таборів випустили 100 національних соціялістів, бо ті склали заяву льояльности. Концентраційний табор у Кайзер Штайнбрух зліквідували.

— День 1. травня святкували торжественно в цілій Австрії з приводу введення нової конституції.

Бомба в друкарні Ю. Яськова.

ЛЬВІВ, 2. 5. ПАТ. Нині в 1. год. вполудне вибухла бомба в друкарні Юрія Яськова і С-ки, яка приміщується при вул. Хорущини. Вибух знищив внутрішну обстанову і шафу. Від сили вибуху повилітали всі вікна. Жертв у людях не було, бо друкарі були в сусідній кімнаті. До друкарні зайшла в год. 12.30 вполудне якась жінка, заплатила передплату за часопис „Праця" і попросила, щоби їй переховали клуночок, по який пізніше зголоситься. 20 хвилин пізніше наступив вибух. Поліція веде енерґійне слідство.

У друкарні Яськова друкувались часописи „Громадський Голос", „Праця" і „Нове Село" та польський „Пшеґльонд Жемесьльнічи".

— **Бурлива ексмісія.** При вул. Ненцкого у Львові мали викидати з мешкання кравця Мaєра, що не платив комірного. Коли прийшов коморник, щоб урядово перевести ексмісію, зібралося коло 100 осіб, щоби до того не допустити. Одночасно вдерлися до мешкання власнички дому Френкльової й викинули всі її меблі, постіль та інші річи на вулицю. Поліція розігнала юрбу, але ексмісія таки не відбулася.

— **Крадіж.** Зі склепу одягів Ерни Баранової при вул. Городецькій вкрадено в ночі товари вартости 2.170 зол. Арештовано злодіїв Карла Сухораба, Осипа Сенецького і Ів. Мотиля, яким цілу добичу відобрано.

— **Краєва хроніка.** В Золочеві викрили фабрику фальшивих монет, наслідком чого арештовано двох людей. — У Павловіцах (біля Кельць) пожежа знищила 94 будинки, 300 людей остало без даху, згоріло 7 осіб, а кілька було тяжко попарених.

— **В конечній самообороні.** Перед карним трибуналом у Львові станув Семко Мазурок, рільник із Скваряви Нової пов. Жовква, що вбив свого вітчима Гриня Берка в Хамах. Дня 10. лютого ц. р. оба посварилися за гроші, зароблені при звоженні дерева. Від сварки прийшло до бійки, причому вітчим вхопив за лопату, а пасерб за кіл. Пасерб ударив так сильно вітчима по голові, що той на другий день помер. Після переведеної розправи трибунал засудив Мазурка на 10 місяців вязниці, приймаючи, що вбивства він доконав не навмисне, але з конечности самооборони.

Із судової салі.

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ У КРЕМЯНЦІ.

Дня 20. грудня минулого року у Кремянці рівенський окружний суд засудив був на вязниці від 1 до 6 років 27 учнів за приналежність до ОУН. Шістьох з них (Пшеничний, Шуський, Закидальський, Козубський Юрій, Шубович і Медвецький Микола) зо розправи відсиділи у вязниці по півтора року, а решта відповідала з вільної стопи і після присуду понищена була на волі. Коли після проголошення вироку поліція вела засуджених через коридор суду, серед зібраних почулися оклики. Також коли закувані засуджені зближалися до вязниці, то під самою брамою стрінула їх молодь, серед котрої чути було ріжні оклики.

З початку поліція на це не реаґувала, лише зауважила серед присутніх кількох знаних собі осіб — п. Бориса Козубського, п. М. Черкавську, голову „Союзу Українок" у Кремянці, п. Ольгу Шубську (сина котрої засудили на 5 літ) і тих з засуджених учнів, що їх полишили на волі. Поліція донесла прокуратурі, що це вони уладили демонстрацію і тому підпрокуратор Обст зарядив арештування деяких осіб: при тому п. Черкавську заарештували ще 20. XII. на коридорі суду, п. Шубську, Б. Козубського, А. Трачука, дві сестри Медвецькі і Комаревичівну — 21. грудня, Михайла Медвецького — 12. лютого і Ананія Мельничука — 4. квітня; всіх їх посадили до кремянецької вязниці. І от їх всіх поставили в стан обвинувачення за злочин з арт. 154. § 2 к. к., себто за публичне похвалювання державної зради, якого мали допуститися, „витаючи засуджених окликами „слава хлопці, слава терпінню, терпіть хлопци долгія літа, вік молодий".

Цілу справу прокуратура поділила на 3 частини. В перший вогонь пішли: Б. Козубський, Трачук, сестри Медвецькі і Комаревичівна, котрих 10. березня рівенський окружний суд у Кремянці засудив: Козубського на 6 місяців вязниці, а решту по 10 місяців.

Дня 28. квітня ц. р. засіли на лаві обвинувачених перед тимже судом у складі: Сіповича (предсідник), Хоткевича і Тадьора пані: Марія Черкавська й Ольга Шубська. Обвинувачував підпрокуратор Енскальт. Боронив підсудних адв. М. Багринівський з Рівного. Два поліціянти Пацевич і Бачинський, прокураторські свідки, рішуче твердили, що бачили на коридорі суду, як обвинувачені кричали „Слава хлопці", плескали в долоні і підносили до гори руки. Свідки оборони намалювали картину розпуки матері Шубської, яка, обливаючись сльозами, від зворушення слова вимовити не могла, бо її єдиного сина засудили на 5 років вязниці. А в той саме час, твердили свідки, п. Черкавська стояла під стіною, потішаючи одну з плачучих учениць. Прокуратор Енскальт почав свою промову твердженням, що українці в Польщі мають усі права, мають свої школи і діляться на 2 табори — один прихильний до польського уряду, другий протидержавний, ворохобницький; до того останнього належать і обвинувачені. Накинувся теж на п. Шубську, емеритовану учительку народньої школи, за те, що вона від польського скарбу побирає емеритуру. Накидався на немилих йому свідків, при чому висловив свій неґативний погляд на українську ґімназію у Кремянці. Додав, що твердження поліції є для нього непомильні, а зізнання свідків оборони не заслуговують на довіря. Вина підсудних для нього не підлягає сумніву, тому просить суд суворо покарати їх, бо суд не має права таких річей толерувати. Адвокат Багринівський у спокійній, річевій промові збивав твердження прокуратора, аналізував інкримінований вчинок намалював картину душевної драми, яку переживали в день суду обвинувачені, особливо п. Шубська, оспорював непомильність прокураторських свідків, характеризував зізнання всіх свідків і тло самої події; врешті просив суд увільнити обвинувачених за відсутністю їх вини. Суд по одногодинній нараді признав обох винними і **засудив п. Черкавську на 10 міс. вязниці і п. Шубську на 8 міс. вязниці.** Засуджених полишили на волі до управосильнення вироку. Засуджені присуд приняли спокійно. Оборона зголосила апеляцію.

А третя і покищо остання серія обвинувачених в тій самій справі дістала в цих днях акт обвинувачення. Тепер мають судити 10 учнів, що їх вже були засудили в процесі 20. грудня мин. року за приналежність до організації „Юнак", але кару завісили: К. Гаранчук, 17 л., А. Мельничук, 21 л. (сидить у вязниці), А. Лобар, 19 л., В. Янчар, 17 л., Р. Зелинська 20 л., Галина Козубська, 15 л., Евг. Трачуківна, 17 л., В. Шереметівна, 18 л., В. Ключинська, 19 л. і Михайло Медвецький, 19 л. (сидить у вязниці). Розправа має відбутися в кінці травня у Кремянці.

З листів до Редакції.

Станиславів, 29. квітня 1934

Високоповажаний Пане Редакторе!

Ані мені не снилося, що моє доповнення списку „добрих шкіл“ викличе заввагу про „конкуренцію“ деяких шкіл, а навіть її історію (див. „Діло“, ч. 107). І як Вас. Вп. П. Редакторе, прохаю приняти кілька слів пояснень до тих заввагу, то не так тому, щоби виясновувати, як дійшло до того, що СС. Василіянки у Станиславові рішилися відкрити гімназію (це було зрештою вже в „Ділі“ перед приблизно двома роками вияснено, коли то СС. В. звернулися були до місцевих чинників з предложенням віддати справу сіти наших шкіл до вирішення — по розглянені і розваженні обєктивних даних — центральними установам у порозумінні з дотичними власниками, — котрого то предложення тоді не принято), як радше тому, що вповні поділяю думку, висловлену в тих заввагах, „щоб українські власники шкіл якнайскорше порозумілися між собою щодо раціонального розміщення приватних шкіл ріжного типу“.

Думаю, що пословиця „ліпше пізно, як ніколи“ ще й нині не стратила свого значіння. Уважаю, що крайня пора перевести на цю тему (в пресі, чи може краще при столі) річеву і спокійну дискусію, якої одиноким вислідом може лише бути: скінчити з безплановістю і люксусовими аномаліями (як в одній місті або й місточку є по кілька однакових шкіл). Це буде напевно пожиточніше, як взаїмні докори й оправдування.

З глибокою пошаною *Т. Замороза.*

——o——

З нових видань.

Володимир Січинський: „АНДРІЄНКО“, Львів, 1934. Видавництво Асоціяції Незалежних Українських Мистців. Серія: Сучасне Українське Мистецтво. Накладом І. Тиктора. Ст. 18 і 19. 20 ілюстрацій. Ціна 6 зол.

Поруч Грищенка друга ревеляція: Михайло Андрієнко. Ще один мистець, що так само як Архипенко та Грищенко, виїхали у широкий світ і єдиною силою свого таланту зуміли виборити собі імя у великих осередках, де зміняються нові мистецькі ідеї, нові напрямки, школи, впливи та інтереси. Рід Андрієнка, як і Грищенка, з Чернигівщини, теж з козацького роду. Першу науку малярства придбав собі ще в гімназії у Херсоні. Одночасно мав великий нахил до театру. Двічі викидали його з гімназії за аматорські вистави; нахил цей не був примхою або непорозумінням. Андрієнко належить сьогодні до передових новаторів театральної декорації. Перший успіх мав він на виставі у Петербурзі в 1914 р. як 20-літній юнак. Одночасно висилає свої праці на виставу до Ляйпціґу і працює в російській ілюстрованій пресі.

Короткий побут у Київі, Херсон і Одеса. Революція і театр захоплюють його; дає короткий час перші спроби декорацій в одеському „Камерному Театрі“, нидіє в Херсоні, мріє про втечу до Парижа у розпалі революційної стихії в 1920 році. Ця його втеча Дністром серед зими це справжня романтична пригода. Трьохмісячна вязниця в Акермані, подорож до Кишинева, Букарешт, Прага — довгі та тяжкі етапи в боротьбі за Париж. У Букарешті малює декорації для королівської опери. Прага це наче вступний іспит до Парижа. Все, що зробив Андрієнко у Празі до 1924 р. дало міру його розмаху та оригінальности.

Мистець, якому замовили декорації для державного театру „Одеон“ не потребував уже пізніше рекомендацій, хто він. Нині імя Андрієнка як театрального декоратора відоме знавцям театру.

В. Січинський, у своїм короткім, ядернім нарисі пояснює головні моменти розвитку декорації в европейському театрі. Андрієнко вніс до декорації нанову перспективу, але зовсім іншими засобами, ніж це робили режисери давньої натуралістичної школи, що пробували копіювати дійсність готовими предметами, розкладаючи їх на сцені. Одночасно зумів він зосередити увагу глядача на тому обмеженому просторі, де йде дія. Все мистецтво Андрієнка в тому, що він дає своїй уяві повну свободу оперувати площинами, лініями та масами так, наче6 дитиною будував повітряні палати. А при цьому все в нього опановане холодною льогікою, наче геометричні виміри. Рівномо, що з перехресних ліній і площ можна добути більше комбінацій та ефектів, ніж із попереставлюваних стін, меблів, килимів, образів, а навіть дверей і вікон.

Окрему групу творів Андрієнка становлять його театральні костюми, ґрафічні композиції та композиції з наліплених матеріялів. Неодна із них ґеніежить око глядача неосвоєного з найновішими здобутками західньо-европейських мистців у даному напрямку. На щастя, Андрієнко може не рахуватись із нашим смаком і поглядами лаїків тим більше, коли вони не належить до його покупців. Його фіґурові композиції чи геометричні форми мертвої природи розвязують деякі спеціяльні технічні питання, над якими задумуються теоретики модерного мистецтва. Коли ми навіть їх не розуміємо або хотіли би наголос протестувати проти дивоглядів, лекше стає на душі, що є у світі знавці, які вміють їх пояснити, оцінити та покищо придбати для чужих великих музеїв.

м. р.

Відгуки дня.

Щонебудь, аби одно!

Кожний нарід має своє минуле і теперішне, а майбутнє — як Бог дасть. Воно має бути, тому майбутнім я не буду нині займатися.

Минуле двох народів: польського і українського цікаве тим, що обидва народи в давнині інакше називалися: Українці — русинами, або русичами, поляки — лехітами або ляхами.

Ні нас, ні поляків не повинна ображувати стара національна назва і тому не маю претенсій до нікого, коли мене назве русином, мій нарід руським, а мою країну Русею. Те саме, думаю, діється з поляком, коли хтось скаже на нього лехіт, чи лях, а на польську землю — Лехія. Адже ще донині турки кажуть і пишуть Лехістан.

Але одна просьба. Вона відноситься так до приватних осіб, як і до урядових, так до цивільних, як і до нецивільних: устійніть, панове, нашу назву в себе!

Вже щодо речівника, то менш-більш назва устійнена: одні пишуть „русини“, а другі „українці“. Але щодо прикметника від того речівника, то таки направду ще требаб над тим подумати. Мав я вже неприємність писати про цю справу в фейлетоні, одначе, як дуже часто з нашими писаннями буває — безуспішно.

Є тих прикметників аж чотири. Маю враження, трохи за багато. „Руські“, „русінські“, „малоруські“ і „українські“.

Кожний з цих прикметників має свою рацію, коли станути на становищі того, який цього прикметника вживає. Каже хтось „русін“ — буде руські, каже хтось „малорусін“ — буде малоруські, каже дехтось „українець“ — буде „українські“. Але зі словом „руські“ трапилася погана історія: воно в давній Росії значило російський, дарма, що писане через одно „с“. Через те звилася нова цяцька: „русінські“.

Але нехай би. Витримали ми неодно, пережили неодну дивовижу, то й цю, при Божій помочі, перетривалиб. Вже чого як чого, але терпеливости нам доля не поскупила. Маємо її майже стільки само що впертости, чи підозріливости.

Зате терпцю нам не стає на перемішання інших речівників з іншими прикметниками.

Подає собі якась там варшавська чи львівська газета нотатку про нас:

„Ukraińcy podczas wielkanocnych ruskich świąt zorganizowali akcję propagandową za rusińskiemi spółdzielniami.“

Або:

„Rusini nie mogą narzekać, że język ukraiński niema prawa obywatelstwa. Setki małoruskich pism i tysiące wydawnictw dają możność szerzenia rusińskiego miana, którego nikt ukraińcom nie chce odbierać.“

Направду панове редактори! Погодіться на один прикметник, так як ми погодилися давно і щодо вас і щодо себе.

Галактіон Чіпка.

Відозви й комунікати.

ВІДОЗВА.

Дня 10. грудня 1933 р. помер у Празі відомий український письменник, громадський діяч і меценат **Володимир Леонтович** і тамже, в Празі, похований на православному цвинтарі.

Бажаючи зберегти від забуття цю дорогу для українського громадянства могилу, Союз Українських Журналістів і Письменників на чужині має намір поставити на могилі В. Леонтовича нагробник і з цією метою звертається з проханням до всіх, хто шанує память незабутнього письменника, допомогти своєю пожертвою Союзові — зреалізувати його намір.

Жертви треба надсилати на конто Союзу в Почтовій Щадниці у Празі ч. 3787 або на адресу — **I. Mirnyj, Praha XII., Chodská, 16.**

В інших державах, де є почтові чекові уряди, пожертви можна складати на тамошнє конто „Почтової Щадниці в Празі“, але обовязково з дописом числа конта Союзу „378/“.

У Польщі — P. K. O. Nr. 191500 — „Poštovni Spořitelna v Praze“.

У Німеччині — Postscheck-Konto Nr. 108.870, Berlin — „Poštovni spořitelna v Praze“.

У Франції — „Caisse d' Epargue postale de Praha“, chéque postal 80026 Paris.

У Бельгії — „Caisse d' Epargue postale de Praha“, chéque postal 3.328 Bruxelles.

Ст. Сірополко, голова Союзу. **Ф. Филонович,** секретар.

З кіна.

Кіно „Палас“: „НЕШЛЮБНА НІЧ“.

В оригіналі зветься ця соняшна комедія „Дівчина з чортом у тілі“. Чеська фільма з чеськими акторами, у манері та темі найкращих французьких фарс. Жонатий мужчина у 40-котромусь році ще шумить, мов дешевий шампан, хоча має прегарну, молоду жінку. Вона не знає про це, але робить знайомість з поетичним молодцем, в якому закохується від першого погляду. Подружа пара вибирається нарізно на цілу ніч на забаву так, що одне не знає про другого. Окрему ролю чорта-спокусника відограє в цій нескольній забаві молода служниця. Дві чеські артистки: Германова і Барова, знамениті. Мужеські ролі розділені теж між першорядних артистів. Недавня славна франц. комедія „Паприка“ з мадярською артисткою Шілягі не була краща.

Дописи.

КРЕМЯНЕЦЬ.

Теж „діяльність“. Недавно у Кремянці посол з ББ В. Серафинович заложив „Українське Добродійне Т-во“. Дуже похвальна річ помагати ближнім у їх нужді, осушати їх сльози, творити діло християнського милосердя, але не личить розпочинати своєї діяльности загарбуванням чужого добра, бо це вже пахне більшовизмом. У 1932 р. адміністрація звісила діяльність кремянецької „Просвіти“. Проти цього зложено відклик до міністерства внутр. справ, але вже два роки справа та лежить без руху і не можна дочекатися її вирішення. Залишилося майно „Просвіти“ — бібліотека, урядження канцелярії і читалень. Майно те очевидно є приватною власністю Т-ва „Просвіта“; ним можуть розпорядитися лише ліквідаційні загальні збори „Просвіти“. Тимчасом по селах серед несвідомих селян ґмінні урядовці й солтиси, стягаючи податки, збірають підписи під поданням, заздалегідь заготовленим, до кремянецького староства, щоби воно дозволило книжки з бібліотек читалень „Просвіти“, передати на власність новоповсталого „Українського Добродійного Т-ва“, яке з них має утворити бібліотеки по селах, де помічається від часу припинення діяльности читалень „Просвіти“ великий голод на книжку... Невже „Українське Добродійне Т-во“ хоче йти у своїй діяльности слідами паразитів?

БЕЛЗЧИНА.

На рідношкільному фронті. В неділю 29. квітня ц. р. відбулася заходом кружка „Р. Ш.“ в Белзі (як повітового) нарада для представників сільських громад у справах „Рідної Школи“. Проводив голова кружка „Р. Ш.“ в Белзі о. дек. Гела, покликуючи на заступника гром. Охриму й на секретаря студ. Базарка. До зібраних 98 представників 16 сільських громад і кільканадцятьох місцевих інтелігентів промовив відпоручник Гол. Управи „Р. Ш.“ зі Львова, гром. Лев Ясінчук. У довшому рефераті зясував промовець ідеольогію, завдання й осяги „Рідної Школи“ в ділянці національного виховання, звертаючи увагу на відношення Со-

кальшиння до загальнсго стану рідношкільної організації, членства, жертвенности. Приявні прийняли одноголосно резолюції із зобовязанням для себе та покликом до громад Белзчини, щоби всюди потворити діяльні кружки „Р. Ш.“, приєднати в члени „Р. Ш.“ щонайменше батьків родини; подбати, щоб якнайбільше число українських сільських установ та громадян підписало позичку „Р. Ш.“ та організувати вже цього року дитячі садки з огляду на їх високе суспільне значіння. Справу дитячих садків зреферувала в гарному рефераті п. Сайкевичівна, абсольвентка цьогорічного курсу провідниць у Львові. По рефератах забирали голос: д-р Салагуб Ілля, голова „Союзу Українок“ п-і Мизюкова, пп. Музика з Жужелю, Охрим і гром. із Себечева. Нарада мала поважний діловий характер аж до кінця. Можна сподіватися, що вона не залишиться без наслідків для всіх порушених на ній справ.

РАВА РУСЬКА.

Вибір бурмістра і лавників. Дня 26. квітня відбулося засідання міської ради в справі вибору бурмістра і лавників. По довшій і завзятій боротьбі поміж самими поляками й жидами вибрали бурмістром міста таки дотеперішнього бурмістра д-ра Поляковського Юзефа (поляк), його заступником д-ра Бардаха Юліюша (жид), лавниками інж. Холоневського Томаша (поляк), Лещія Павла, бувшого асесора (українець) і Ґотліба (жид). Слід пригадати, що в склад міської ради входить 12 поляків, 10 жидів і лише 2 українців, а саме д-р Данило Богачевський і м-р Волод. Котовський.

—o—

СПОРТ.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ ОРГАН

З датою 1. травня ц. р. появився у нас спортовий орган „Готові“, часопис Українського Спортового Союзу. На зміст числа складаються статті: „Спорт у масах“, „Відзнака спортової справности і її національно-виховне значіння“, „Замітки до діяльности секцій копаного мяча“, „Праця в клюбах“, а дальше йдуть комунікати, хроніка, звідомлення то-що.

Число зредаговане цікаво і містить доволі різнородний матеріял. Бракує покищо ілюстрацій, які певно найдуться в чергових числах. Оскільки новий журнал не буде стояти на вузькому становищі і не вноситиме до нашого спортового життя ще дальшої боротьби й нікому непотрібних терть та непорозумінь, то слід йому побажати якнайбільшого поширення серед молодого покоління.

Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, Домініканська ч. 11, І. п. Ціна числа 20 сот.

Чванитеся приналежністю до великої української нації — то підпишіть і вплатіть до кінця липня 1934 р. позичку Рідній Школі. Одна грамота 25 зол.

КОМУНІКАТ ЛЬВІВСЬКОГО СУБРЕФЕРАТУ КОПАНОГО МЯЧА У ЛЬВОВІ Ч. 4

1. Субреферат подає до відома, що свою участь у змаганнях за першенство округи зголосили такі клюби: Тризуб, Чорноморці, Сокіл ІІІ, Сокіл IV, Богун, УРСК — всі зі Львова, Дніпро з Винник, Сокіл з Бібрки і Хуртовина з Комарна.

2. Мистецтва рішено переводити в двох групах — а саме в першій групі 5 клюбів, у другій 4.

Першу групу творять: У. С. К. Тризуб, Л. У.-С. К. „Чорноморці“, У.С.К. Дніпро, Сокіл ІІІ і Сокіл (Бібрка).

Другу групу творять: Сокіл IV, У.Р.С.К., У. С. К. Богун і У. С. К. Хуртовина (Комарно).

3. Витягнено жеребом такі речинці змагань:

І. група: 6. 5. Сокіл ІІІ — Дніпро; Чорноморці — Тризуб 13. 5. Тризуб — Дніпро; Чорноморці — Сокіл ІІІ. 3. 6. Сокіл (Бібрка) — Сокіл ІІІ; Чорноморці — Дніпро. 10. 6. Сокіл ІІІ. — Тризуб; Дніпро — Сокіл (Бібрка). 24. 6. Чорноморці — Сокіл (Бібрка). 8. 7. Тризуб — Сокіл (Бібрка).

ІІ. група: 6. 5. Богун — УРСК. 13. 5. Сокіл IV — Хуртовина (Комарно). 3. 6. Хуртовина — Богун. 10. 6. Сокіл IV — Богун. 24. 6. Сокіл IV — УРСК. 8. 7. УРСК — Хуртовина.

Клюби подані на першому місці є господарями. Господарі є обовязані повідомити колегію суддів і противну дружину найменше три дні перед змаганням про час і місце стрічі. Переступлення цього припису каратиме субреферат грошевими карами, а змагання будуть признавані 3:0 (вок-овер) для противника.

4. Перед кожними змаганнями мусять провідники дружин доручати судді склад дружини, виписаний читко чорнилом і за кожне домагання судді мають давати повні вияснення.

КАЛЕНДАРИК РОЗГРИВОК ЗА МИСТЕЦТВО У. С. С. У СТАНИСЛАВІВЩИНІ.

До розгривок зголосилося 10 дружин коп. мяча, які поділено на дві групи:

І. група: 29. 4. Чайка (Товмач) — Вихор. 6. 5. Вихор — УСК. 13. 5. УСК — Чайка. 3. 6. Лут — УСК. Сокіл (Отинія) — Вихор. 10. 6. УСК — Сокіл. 17. 6. Лут — Чайка. 24. 6. Сокіл — Лут. 8. 7. Чайка — Сокіл.

ІІ. група: 29. 4. Пасічна — Бельведер (Сокіл ІІІ). 6. 5. Сокіл (Богородчани) — Чайка (Калуш). Бельведер — Пробій. 13. 5. Бельведер — Сокіл. Пробій — Чайка. 3. 6. Бельведер — Чайка. Пробій — Пасічна. 10. 6. Сокіл — Пробій. Чайка — Пасічна. 17. 6. Пасічна — Сокіл.

УЖГОРОД. С. К. „РУСЬ УЖГОРОД — С. К. „БУХНОВИЧ“ МУКАЧІВ 9:0.

—o—

Нові книжки й журнали.

ВІСТНИК, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Львів, 1934. кн. 5. за травень. Зміст: Ю. Клен: Мандрівка сонця; Е. Маланюк: Смертний танець; І. Голль: Пісенька Манілли; Р. Єндик: Торопке мольфування; М. Струтинська: З полинялих фільмів; П. Романов: Соціялізм на практиці; Ю. Липа: Боротьба з янголом; Б. Романчук: І. Мазепа в европейській літературі; Г. Явір: Між золотих вітр; Ґ. Брюне: Про критику; Дм. Донцов: Чи Захід?; Макявель: Про державу і політику; А. Бонар: Рейн без обличча; М. Л. З пресового фільму; Бібліографія.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів Ринок 10.